

Eşitsizlik tartışması ve sol

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Türkiye'deki yoksulluk ve eşitsiz gelir dağılımı meselesinin tartışılması yararlı ama o tartışmanın siyasal içeriğiyle birlikte ele alınması gerekiyor. O zaman öncelikle şu zorunlu saptamayı yapalım: Bu konuda tavır alanlar ve eleştirel bir söylem geliştirenler bir sol iktidar istiyor mu istemiyor mu? Bu soru hayatidir; çünkü, demokratik bir ülkede eşitsiz gelir dağılımı ve yoksulluk sosyal demokrat parti ve siyasetlerin yokluğundan kaynaklanır. Ezbere değil, S. M. Lipset'le G. Marks'ın bu ay yayımlanan kitabını açarak ve dehşet verici ABD örneğine bakarak konuşalım.

Bu meseleyi uluorta tartışmamak için kullanacağımız 'Gini katsayısı' kavramını açıklayayım önce. Gelirin tamamen eşit dağıtıldığı ideal ülkede hiç eşitsizlik olmayacağından Gini katsayısı 0 olacaktı. Dolayısıyla eşitsizlik büyüdükçe katsayı da büyüyecek. Buna göre Gini katsayısı ABD'de yüzde 37.5. Aynı oran İskandinav ülkelerinde yüzde 22'lerde. Yani, ABD gelişmiş ekonomiler dünyasında gelirin en kötü dağıtıldığı ülke.

Peki kim bu geliri nasıl paylaşıyor.

'Görelî yoksulluk', yani ortalama gelirin yüzde 40'ından daha azına sahip olan kesimin toplam nüfus içindeki oranı ABD'de yüzde 12. İskandinav ülkelerinde bu oran ortalama yüzde 2. Denebilir ki, ABD zengin bir ülkedir. Ortalama gelir zaten yüksek olduğundan onun altındaki kesimlerin hayat koşulları öteki ülkelere göre gene de daha iyidir. Hayır değildir. Çünkü o durumda 'mutlak yoksulluk' değerlerine bakarız. Yani, ortalama gelirin yüzde 30'undan az kazanan kesimlerin oranı. ABD gene rekor kırıyor. Yüzde 6.6. İskandinavlarda ise ortalama yüzde 2.4.

Şimdi gelelim işin arka planına. Bu durum nereden kaynaklanıyor?

ABD dahil 16 Batı Avrupa demokratik ülkesi üstünde yapılan incelemeye göre 1945-1994 arasında sosyal demokratların hükümette kalış süreleriyle o ülkelerdeki yoksulluk arasında tam bir ilişkililik var. Bu süre İskandinav ülkelerinde 40 yıla yaklaşıyor. O ülkelerde sendikalı işçi oranı ötekilere göre daha fazla; bu olgu da gene sol iktidarla tam bir tekabüliyet kuruyor. Buna mukabil ABD'de asla sol bir parti iktidara gelmemiş ve sendikalılık oranı yüzde 15'le bütün ülkelerin gerisinde.

Gelelim kamu gelirlerine ve onlarla yapılan sosyal güvenlik harcaması ve yoksulluk arasındaki ilişkiye.

Vergi gelirlerinin GSMH içindeki oranı gene ABD'de bütün ülkeler arasında yüzde 28.5'le en düşük düzeyde. İskandinav ülkelerinde ise yüzde 50 dolaylarında. Sosyal güvenlik harcamalarının GSMH içindeki oranında da durum aynı: ABD, yüzde 13'le en geri ülke. İskandinav ülkelerinde bu oran yüzde 25'lerde. Bu olumsuz değerler açısından ABD'yi en yakından izleyen ikinci ülke İrlanda. O da sosyal demokrat iktidarların en az yaşadığı ikinci ülke. Her şey yeterince açık!

Türkiye'de de gelir dağılımı adaletsizliğinin ve yoksulluğun bu düzeyde bulunması sol iktidarların olmamasıyla ilgilidir. Önce bu gerçeği teslim edelim. İkincisi bu durumu dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de sol iktidarlar aşacaktır. Bu sol merkezîyetçi, devletçi, komuta ekonomisinden yana bir sol olmayacaktır. Tersine bugünün solu eşitsizlik kavramını en geniş anlamda ele alan ve tüm eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlayan, küreselleşmenin, kapitalizmin ve liberalizmin tüm kazanımlarını hiçbir kompleks duymadan içeren fakat onları dönüştüren bir sol olacaktır.

Mesele bu kadar basit yani bu kadar güç...